

Αγροτική Κοινωνιολογία

Θεματική ενότητα 6: Η αστικο-αντιστροφή & οι μετανάστες στη Νότια Ευρώπη και την Ελλάδα 2/3

Όνομα καθηγητή: **Χαράλαμπος Κασίμης**

Τμήμα: **Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Στόχος της ενότητας είναι να συζητήσει τις διάφορες κινητικότητες που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο είτε ως μορφές εξόδου είτε ως μορφές εισόδου εργατικού δυναμικού. Έτσι εισάγεται ο φοιτητής στην αγροτική έξοδο της μεταπολεμικής περιόδου, στις διεθνείς μεταναστευτικές εισροές στις αγροτικές περιοχές της νότιας Ευρώπης και της Ελλάδας για την οποία γίνεται ειδική αναφορά τόσο στα χαρακτηριστικά του σύγχρονου μεταναστευτικού φαινομένου όσο και στην παρουσία των μεταναστών ως εργατικό δυναμικό στην ελληνική γεωργία και ύπαιθρο στη βάση ευρημάτων πρόσφατων ερευνών.

Λέξεις κλειδιά

- Αγροτική έξοδος, μετανάστευση, διεθνής μετανάστευση, Νότια Ευρώπη, αγροτικές αγορές εργασίας

Η Ελλάδα χώρα υποδοχής μεταναστών

- Στην τελευταία εικοσαετία η Ελλάδα και άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης μετατρέπονται από χώρες αποστολής σε χώρες υποδοχής αποτελώντας αρχικά ένα «προθάλαμο» για την επιδίωξη της μετακίνησης των μεταναστών προς τη Δυτική Ευρώπη που καταλήγει, όμως, στην πορεία σε τελικό προορισμό τους.

Τρία κύματα εισόδου μεταναστών 1/3

Το πρώτο κύμα:

- Η Ελλάδα από τις αρχές του '80 γίνεται χώρα υποδοχής μεταναστών που προέρχονται από Ασία, Αφρική και Ευρώπη (Πολωνία) και απασχολούνται στις οικοδομές, τη γεωργία και τις οικιακές υπηρεσίες

Τρία κύματα εισόδου μεταναστών 2/3

Το δεύτερο κύμα:

- Μετά το 1989, η κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης φέρνει στη χώρα το μεγαλύτερο, σε σχέση με τον πληθυσμό και το εργατικό της δυναμικό, ποσοστό μεταναστών σε όλη την Ε.Ε.

Τρία κύματα εισόδου μεταναστών 3/3

Το τρίτο κύμα:

- Μετά το 2000 και τους πολέμους στο Αφγανιστάν και Ιράκ, αυξάνεται κυρίως η είσοδος μεταναστών από τα ανατολικά παράλια που προέρχονται από την Ασία (Ιράκ, Αφγανιστάν, Πακιστάν, Μπαγκλαντές) και την Αφρική
- Ενώ μετά το 2007 ενισχύεται η νόμιμη είσοδος μεταναστών από την Βουλγαρία και Ρουμανία μετά την ένταξή τους στην Ε.Ε. το 2007

Τι εξηγεί την μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής;

- Η ανάπτυξη και οι οικονομικές αλλαγές που συνδέονται με την **ένταξη** της χώρας στην Ε.Ε. το 1981
- Η διάρθρωση της οικονομίας και ο **εποχικός χαρακτήρας της απασχόλησης** στον τουριστικό, στον αγροτικό τομέα αλλά και στις κατασκευές
- Η μεγάλη **έκταση της παραοικονομίας**, η **τμηματοποίηση της αγοράς εργασίας** και η ζήτηση για ευέλικτο, φθηνό εργατικό δυναμικό
- Η κοινωνική **απόρριψη των 3D απασχολήσεων** (dirty, dangerous, demeaning) εξαιτίας της βελτίωσης του βιοτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού

Ρόλο-κλειδί έπαιξαν :

- Η γεωγραφική θέση της χώρας στην ανατολική «πύλη» της Ε.Ε.
- Η μορφολογία του εδάφους: οι εκτεταμένες ακτογραμμές και οι ορεινές συνοριακές διαβάσεις που εξασφάλιζαν ευκολότερη προσβασιμότητα και δημιούργησαν έναν «προθάλαμο», μέσω του οποίου οι μετανάστες ελπίζουν ότι θα προωθηθούν στις πιο αναπτυγμένες περιοχές της Ευρώπης

Συγκλίσεις και αποκλίσεις από το νοτιο-ευρωπαϊκό μοντέλο 1/4

Οι συγκλίσεις:

- Ο μη νόμιμος χαρακτήρας της μετανάστευσης,
- Η πολλαπλότητα και ετερογένεια των εθνικοτήτων,
- Η διαφορετική γεωγραφική και κοινωνική προέλευση των μεταναστών,
- Η διαφορετική έκταση συμμετοχής των δύο φύλων, και
- Η συνύπαρξη της μετανάστευσης με υψηλή ανεργία και υποαπασχόληση στις χώρες υποδοχής

Συγκλίσεις και αποκλίσεις από το νοτιο-ευρωπαϊκό μοντέλο 2/4

Οι αποκλίσεις:

- Το ποσοστό συμμετοχής τους στον συνολικό πληθυσμό είναι το υψηλότερο στην Ε.Ε. (**10% περίπου του πληθυσμού και 15% του οικονομικά ενεργού) προ-κρίσης.**
- Άνω του 1/2 προέρχονται από μία χώρα (**60% Αλβανοί**).
- Η αλβανική μετανάστευση είναι κατά βάση **οικογενειακής μορφής**

Συγκλίσεις και αποκλίσεις από ΤΟ ΝΟΤΙΟ-ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 3/4

- Τα κοινά σύνορα με την Αλβανία και τη Βουλγαρία διευκολύνουν την είσοδο και δίνουν στο φαινόμενο μια μορφή κυκλικότητας
- Το μεγάλο ποσοστό των παράνομων διαβάσεων συνόρων που καταγράφηκαν (90% του συνόλου στην ΕΕ το 2010)
- Η εποχικότητα και η τμηματοποίηση της αγοράς εργασίας στην χώρα καθιστούν τους μετανάστες **διαρθρωτικό παράγοντα της απασχόλησης** σε τομείς όπως:
 - ❖ οι κατασκευές (24,5%),
 - ❖ η γεωργία (17,5%),
 - ❖ οι υπηρεσίες (20,5%)
 - ❖ ο τουρισμός (15,7%)

Συγκλίσεις και αποκλίσεις από το νοτιο-ευρωπαϊκό μοντέλο 4/4

- Η εθνικότητα και το φύλο διαφοροποιούνται σημαντικά κατά κλάδο αλλά και κατά τη μορφή απασχόλησης δίνοντας μια **έμφυλη και εθνοτική διάκριση** στο φαινόμενο στην Ελλάδα:
 - ❖ Αλβανοί στις κατασκευές και στην γεωργία,
 - ❖ Πακιστανοί/Μπαγκλαντεσιανοί στις πιο σκληρές και ανθυγιεινές εργασίες στην γεωργία, στην βιοτεχνία και υπηρεσίες
 - ❖ γυναίκες από την πρώην ΕΣΣΔ και Φιλιππινέζες στις οικιακές υπηρεσίες κοκ.

Άλλα χαρακτηριστικά του φαινομένου 1/5

- Οι μετανάστες ανέρχονταν σε 762,191, σύμφωνα με την Απογραφή του 2001 και σε 1.200.000-1.300.000 σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (2010) και άλλων μελετών
- Οι προερχόμενοι από την Ασία (Αφγανιστάν, Ιράκ, Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Ινδία κοκ) δεν ξεπερνούν το 10% του μεταναστευτικού πληθυσμού
- Οι περισσότεροι εργάζονται ως μισθωτοί σε ανειδίκευτες και χειρωνακτικές εργασίες, που υπολείπονται των εκπαιδευτικών προσόντων τους

Άλλα χαρακτηριστικά του φαινομένου 2/5

- Περίπου οι μισοί μετανάστες δεν κατέχουν άδεια παραμονής, γεγονός που εκφράζει και την αποτυχία της μεταναστευτικής πολιτικής
- Οι Αλβανοί κατέχουν το υψηλότερο ποσοστό των αδειών παραμονής (71%)

Άλλα χαρακτηριστικά του φαινομένου 3/5

- Οι άδειες παραμονής, ακόμα και με τις χαλαρές μεθόδους μέτρησης του SOPEMI/OECD δεν ξεπέρασαν ποτέ τις 650.000 ενώ μειώνονται διαρκώς στα χρόνια της κρίσης :
- 602.797 το 2009
- 553.916 το 2010
- 497.248 το 2011 (μια πτώση της τάξης των 105.549 μέσα σε τρία χρόνια που συνδέεται κυρίως με την αδυναμία εξασφάλισης των προϋποθέσεων λόγω ανεργίας και χαμηλού εισοδήματος) (ΥΠΕΣ 2010).

Άλλα χαρακτηριστικά του φαινομένου 4/5

- Ο αριθμός των αιτούντων άσυλο εμφανίζει μια διακύμανση τα περασμένα χρόνια. Από 12,270 το 2006 σε 19,880 το 2008, 10,270 το 2010, 9,311 το 2011 και 9,577 το 2012.
- Η χώρα έχει το χαμηλότερο ποσοστό (1 %) χορηγήσεων ασύλου στην Ευρώπη. Ποσοστό που ανεβαίνει στο 2% μετά την προσφυγή και εξέταση σε δεύτερο βαθμό.
- Οι κύριες χώρες προέλευσης είναι το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, η Γεωργία, το Μπαγκλαντές και το Ιράκ κατά σειρά συμμετοχής στο σύνολο των αιτήσεων.

Άλλα χαρακτηριστικά του φαινομένου 5/5

- Αυτές οι εξελίξεις στην μεταναστευτική πολιτική καθώς και η εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο II (2003/343/CE) έχουν μετατρέψει τη χώρα σε ‘αποθήκη’ ανθρώπων
- Ο κανονισμός Δουβλίνο II στόχευε να “καθορίσει γρήγορα το Κ-Μ υπεύθυνο [για την εξέταση της αίτησης ασύλου]” και να φροντίσει για την μεταφορά του αιτούντος άσυλο σε αυτή τη χώρα Κ-Μ (συνήθως το υπεύθυνο Κ-Μ είναι αυτό της πρώτης εισόδου στην ΕΕ)

Συμπεράσματα 1/4

- Οι μετανάστες που ήλθαν στη χώρα προκάλεσαν ένα **πολιτισμικό, οικονομικό και πολιτικό σοκ** στην ελληνική κοινωνία χωρίς ωστόσο μέχρι σήμερα να προκύψουν σοβαρές κοινωνικές εντάσεις μέχρι την είσοδο στην περίοδο της κρίσης όπου όλα ανατρέπονται.
- Η μετανάστευση υπήρξε ο κύριος παράγοντας της δημογραφικής ανανέωσης μετά το 1991 αφού η αύξηση της δεκαετίας οφείλεται κατά 97% στους μετανάστες και κατά 3% στη φυσική αύξηση του πληθυσμού.

Συμπεράσματα 2/4

- Οι μετανάστες συνέβαλαν στη βελτίωση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας, στην ανοδική πορεία του ΑΕΠ και στην επίτευξη των στόχων ένταξης στην ΟΝΕ.
- Εκτιμάται π.χ. ότι το 2004 η συμμετοχή των μεταναστών στην διαμόρφωση του ΑΕΠ πλησίασε το 3%.

Συμπεράσματα 3/4

- Αντίθετα με τους γνωστούς μύθους σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην απασχόληση και στα εισοδήματα, δεν έχει εντοπιστεί σοβαρός ανταγωνισμός με τον γηγενή πληθυσμό στις αγορές εργασίας, ούτε σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στους μισθούς των γηγενών, καθώς οι δύο πληθυσμοί δεν ανταγωνίζονται ούτε για τις ίδιες θέσεις εργασίας ούτε και στις ίδιες αγορές εργασίας στην περίοδο της ανάπτυξης.
- Θα έλεγε κανείς ότι ο ανταγωνισμός ήταν κυρίως εντός του μεταναστευτικού πληθυσμού.

Συμπεράσματα 4/4

- Αν υπάρχει στην περίοδο της ανάπτυξης μια έμμεση αρνητική επίπτωση είναι αυτή της ‘παραίτησης’ των επιχειρήσεων /εργοδοτών από την επένδυση στην καινοτομία και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, λόγω του χαμηλού κόστους εργασίας που προσφέρουν οι μετανάστες.

Βιβλιογραφία

- Kasimis C. (2009), From enthusiasm to perplexity and scepticism: migrants in the rural regions of Greece, in: Jentsch B and Simard M (eds.) *International migration and rural areas – cross national comparative perspectives*, London: Ashgate, Chapter 4, pp. 75-98 (ISBN: 978-0-7546-4790-4)
- Kasimis C. (2012), Greece: Illegal Immigration in the Midst of Crisis, *Migration Information Source* (<http://www.migrationinformation.org/>), Migration Policy Institute (USA) (March: <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?ID=884>)
- Kasimis C. (2010), Socio-demographic imbalances in rural Europe and international mobility to rural areas: the case of Greece, *Przeglad Socjologiczny*, Vol. 59, No. 2, pp. 57-77

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αναφοράς

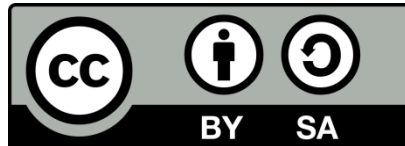
Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Αγροτική Κοινωνιολογία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://mediasrv.aua.gr/eclass/courses/OCDAERD105/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
 - το Σημείωμα Αδειοδότησης
 - τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
 - το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)
- μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.